Nr 91.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1911 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Tomarp nr 1 i Kristianstads län.

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 31 mars 1911 aflåten till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 185, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att 37 till förra öfverstebostället Tomarp nr 1 om 7 $^1/_2$ mantal med därunder afhysta hemmanet Rosendal nr 1 om $^1/_{16}$ mantal och därunder i öfrigt lydande skattlagda torp och lägenheter i Kvidinge socken af Kristianstads län hörande, i statsrådsprotokollet närmare angifna lägenheter må med i statsrådsprotokollet angifna områden från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser, därvid förbehåll bör göras vid försäljning af lägenheterna litt. b och e om rätt för lägenheterna litt. a—f att begagna en på ägofiguren nr 1236 belägen källa

och en öfver litt. b och e ledande väg äfvensom vid försäljning af lägenheterna litt. g och k om rätt för lägenheten litt. j att begagna en öfver ägofigurerna nr 1307 och 1309 ledande väg;

dels ock — under förutsättning att en folkhögskola för västra delen af Kristianstads län kommer till stånd — att den å Tomarps egendom varande slottsbyggnaden med ett därintill liggande område af omkring 5 hektar må, före blifvande utarrendering från den 14 mars 1912 af egendomen, hembjudas styrelsen för denna skola på arrende för tiden till den 14 mars 1932 under villkor:

att tiden för upplåtelsen börjar, då ny arrendatorsbostad blifvit vid egendomen uppförd, eller dessförinnan, därest öfverenskommelse i sådant afseende kan af skolans styrelse träffas med egendomens arrendator;

att i årligt arrende skall af skolans styrelse erläggas ett belopp af 500 kronor;

att styrelsen för skolan skall hafva skyldighet att ställa slottsbyggnaden i ett för det afsedda ändamålet lämpligt skick och underhålla densamma;

att, innan arbetet med slottsbyggnadens iståndsättande börjas, ritningarna därtill underställas öfverintendentsämbetets och riksantikvariens pröfning och godkännande;

att jämväl i öfrigt någon ändring af slottsbyggnaden icke får under upplåtelsetiden företagas, innan sistnämnda myndigheter satts i tillfälle att yttra sig därom; samt

att styrelsen för folkhögskolan skall vara skyldig att, där så påfordras, uppföra och under besittningstiden underhålla lämpligt stängsel omkring det upplåtna området.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

»Förra öfverstebostället Tomarp nr 1 om 7 $^1/_2$ mantal med därunder afhysta hemmanet Rosendal nr 1 om $^1/_{16}$ mantal och därunder i öfrigt lydande skattlagda torp och lägenheter i Kvidinge socken af Kristianstads län har genom domänstyrelsens kontrakt den 6 maj 1890 varit utarrenderadt för statsverkets räkning till den 14 mars 1911 mot årligt arrende af 12,850 kronor. Vid en år 1908 å egendomen hållen uppskattningsförrättning för uppgörande af förslag till egendomens förnyade utarrendering från nämnda den 14 mars har förslag väckts om försäljning af lägenheter från egendomen och har i anledning häraf domänstyrelsen med underdånig skrifvelse den 21 mars 1910 underställt detta förslag Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning samt för sådant ändamål öfverlämnat instrument öfver nämnda förrättning och öfriga

ärendet rörande handlingar, däribland en år 1888 upprättad, af förste landtmätaren Elam Mebius år 1908 renoverad och kompletterad karta öfver egendomens inägor med tillhörande beskrifningar.

Af dessa handlingar inhämtas, att egendomen, som är belägen 0,2 mil från Kvidinge järnvägsstation å Hälsingborg—Hessleholms järnväg, har en areal af 611 hektar 11,3 ar, däraf 490 hektar 55 ar tomter, trädgård och åker, 27 hektar 40,3 ar äng, 79 hektar 46,5 ar odlingsmark och 13 hektar 69,5 ar impediment.

Uppskattningsmännen hafva föreslagit, att följande å kartan med röda gränslinjer utmärkta lägenheter måtte försäljas:

Litt. å kartan.	Lägenhetens namn.	Nuvarande innehafvaren.	Ägofigurer å kartan. nr.	Areal			Saluvärde	
				har	ar	kvm.	kr.	ö.
a	Hallahus	Nils Larsson	1150—1152, 1155—1164, af 1226, 1227, af 1230, af 1231, af 1241, af 1242, af 1240, af 1243—1246	7	—	10	1,003	86
b	Halen n:r 1	Per Persson	af 1169—1173, 1174—1182, af 1183—1185, af 1188, af 1222, af 1223, 1225, af 1233, af 1250—1253, af 1256, 1257, af 1258—1260, 1261, 1262, af 1263	5	57	10	1,103	33
c	Halen n:r 1 och 2	Jöns Persson	af 1183—1185, 1186, 1187, af 1188, 1193—1196, 1206—1210, af 1251—1253, 1254, 1255, af 1256, af 1258, af 1263, 1265	6	46	60	1,019	94
d	Backahuset	Selma Andersson	af 1263, 1264	—	25	—	100	—
e	Gröndal	Jöns Persson	af 1169—1173, 1215 a, 1215 b, 1216—1221, af 1226, 1228, 1229, af 1230, af 1231, 1231 a, af 1232, af 1241, af 1242, 1167, 1168, 1190, af 1222, af 1223, 1224, af 1245, af 1247—1250, af 1253, af 1259, af 1260, af 1265 c	10	07	70	1,788	14
			Transport				5,015	27

Litt. å kartan.	Lägenhetens namn.	Nuvarande innehafvaren.	Ägofigurer å kartan. nr.	Areal har	Areal ar	Areal kvm.	Saluvärde kr.	Saluvärde ö.
			Transport				5,015	27
f	Kohallsjordbo ..	Nils Jönsson	1197—1199, af 1200, af 2011, 1202, 1203, af 1232, af 1233 1234, 1235, af 1236, 1237, 1153, 1154, 1211—1215, 1238, 1239, 1166, af 1243—1250, af 1265 c	7	54	30	1,104	73
g	Backahus	Johannes Nilsson	af 1200, af 1201, 1266, 1267, 1267 a, 1268—1275, af 1276, af 1278, 1279, 1165, 1191, 1192, af 1240, af 1243, af 1244, 1265 a, 1265 b, 1306, af 1307, 1308, af 1309, af 1312, 1313, 1314, af 1315, af 1316	14	32	20	1,799	10
h	Håhult n:r 1 ...	Frans Stenberg	af 1276, 1277, af 1278, 1280—1292, af 1311, af 1312 ...	7	40	10	889	57
i	Håhult n:r 2 ...	Per Olsson	1293 a, 1294—1305, 1305 a, af 1307, af 1311, af 1312...	5	47	40	841	45
j	Håhult n:r 3 ...	Johannes Bengtsson	af 1317, 1318—1320, af 1321, 1322—1325, 1325 a, af 1326—1330, 1331—1335, 1335 a, 1336, 1336 a, 1337—1339, af 1340, 1356 a	11	87	30	965	—
k	Håhult n:r 3 o. 4	Anders Peter Andersson	af 1309, 1310, af 1315—1317, af 1321, af 1326—1330, af 1340, 1341—1355, 1356 b, 1356 c	9	38	30	1,068	36
l	Mosshult	Anders Nilsson	1356 e, 1356 f, 1357—1366, 1366 a, 1367—1378	9	17	80	1,166	—
m	Homleryd	S. Lindros	1380—1387, 1387 a, 1388—1394, 1394 a, 1395.....	8	27	—	933	92
n	Homlerydshult..	Per Jönsson	1396—1398, 1398 a, 1399—1407, 1407 a, 1408, 1408 a, 1409—1412, 1412 a, 1413—1415, 1415 a, 1416	6	65	80	970	—
			Transport				14,753	40

Litt. å kartan.	Lägenhetens namn.	Nuvarande innehafvaren.	Ägofigurer å kartan. nr.	Areal har	Areal ar	Areal kvm.	Saluvärde kr.	Saluvärde ö.
			Transport				14,753	40
o	Salshult	Per Jönsson (dens. som föregående)	1417—1434, 1434 a, 1435—1443	12	92	80	1,368	—
p	Rosendal och Smedstorp	August Svensson	943—959, 1063—1075	5	12	60	1,725	—
q	D:o	Peter Andersson	927—942; 1037—1062, 1075 a	10	62	10	2,624	—
r	Rosendal och Sönnarslöfs krog	Nils Svensson	960, af 961, 965—978, 978 a, 979—983	3	95	20	1,988	—
s	Rosendal	Lars Thomassons stärbh.	af 914, af 961, 962, 963, af 964	—	90	50	316	—
t	D:o	Karolina Persson	913, af 914, af 964	—	10	40	36	—
u	Tröskahus	Julius Bengtsson	984—995	8	27	40	2,568	—
v	Skyttahus	Per Persson	996—1001	1	11	90	680	—
w	Kvidingetorp	Adolf Bengtsson	1002—1006	1	16	20	1,190	—
x	Skandersborg	N. P. Lindberg	1007—1020	4	07	40	1,918	—
y	Skattehus	Nils Svensson	1021—1024	1	72	70	700	—
z	Erikslund	Hans Petter Larsson	1025—1029	2	45	80	834	—
å	Kvidingehus	Alexander Nilsson	915—926, 1030—1033	3	81	80	1,224	—
ä	Murarehuset	Fredrik Svensson	1078—1084	1	58	90	1,500	—
ö	Tufvaköpinge	Johannes Persson	1086—1100	2	11	40	2,000	—
aa	Heden	Johannes Pålsson	1102—1124, 1124 a, 1124 b, 1125	9	96	80	7,914	—
ab	Kollinge eller Heahuset	Christina Jönsson	1126—1136	4	83	90	5,000	—
ac	Kollinge	Karl Gustafsson	1125 a, 1125 b, 1125 c	—	59	60	600	—
ad	Segelstorp	Carl Svensson	1138—1149	2	55	30	2,502	—
ae	Allmänningen	August Nilsson	1475—1480, 1480 a, 1481, 1481 a, 1481 b, 1482—1509	9	06	—	1,760	—
af	D:o obebyggd		1444—1474, 1474 a, 1474 b, 1474 c, 1474 d, 1510	10	83	60	1,760	74
ag	Röda smedjan n:r 1	Anders Andersson	af 327, 329—332	1	15	60	429	—
ah	Lathögshus	Sven Nilsson	215—241	5	39	20	3,750	—
			Summa	213	83	80	59,140	14

Till en fem meter bred utfartsväg för lägenheten litt. e Gröndal och för vattning i källan på ägofiguren nr 1236, som skulle vara gemensam för lägenheterna litt. a—f, skulle enligt uppskattningsmännens förslag afsättas ett område om 16,4 ar, bestående af ägofiguren nr 1189 och delar af ägofigurerna nr 1183, 1184, 1232 och 1236.

För lägenheten litt. j Håhult nr 3 hade af ägofigurerna nr 1307 och 1309 afsatts till utfartsväg ett område af 8 ar.

Uppskattningsmännen hafva ansett styckning af egendomen i dess helhet icke nu böra ifrågakomma, ej heller att försäljning af lägenheter därifrån bör ske utöfver hvad ofvan föreslagits.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har låtit meddela innehafvarna af de till försäljning föreslagna lägenheterna sådant föreläggande, som omförmäles i 6 momentet af nådiga skrifvelsen till domänstyrelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, och hafva enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelat, med undantag af Johannes Bengtsson på lägenheten litt. j Håhult nr 3 och Lars Thomassons änka på Rosendal, de öfriga lägenhetsinnehafvarna inom föreskrifven tid inkommit med af behöriga borgensförbindelser åtföljda skriftliga förklaringar, att de önskade till åsatta värden inköpa de af dem brukade lägenheterna.

Christina Jönsson, som förmenat sig hafva bättre rätt till erhållande af förutom lägenheten litt. ab Kollinge eller Heahuset jämväl lägenheten litt. ac Kollinge, har till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ingifvit en till Kungl. Maj:t ställd ansökning, innefattande anbud å sistnämnda lägenhet till åsatt saluvärde 600 kronor samt till säkerhet därför aflämnat depositionsbevis å beloppet. Öfver Christina Jönssons ansökan har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande infordrat yttrande från domänintendenten i länet och vederbörande kronofogde. Af dessa yttranden framgår, att Karl Gustafssons på Kollinge litt. ac farfader, soldaten Eskil Bom, för visad tapperhet i fält fått för sig och efterkommande brukningsrätten upplåten till den Gustafsson hembjudna lägenheten Kollinge litt. ac mot dagsverksskyldighet till hufvudgården, att Gustafsson äger åbyggnaderna på lägenheten ifråga samt att Gustafssons moder lefver.

Nils Jönsson i Klofveröd, Hilma Thomasson, Sven Åkesson från Malmö och Nils Persson i Västra Vemmerlöf hafva uti en till domänstyrelsen ställd skrift anhållit att få till åsatt saluvärde köpa lägenheten litt. s Rosendal, som hembjudits förre besittningshafvaren Lars Thomassons stärbhus, utan att anbud från stärbhuset inkommit; och hafva

sökandena grundat sitt köpeanspråk därå, att de redan den 25 oktober 1884 genom köp förvärfvat å lägenheten befintliga byggnader.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har hemställt, att lägenheten litt. j äfvensom den med litt. af betecknade lägenheten Allmänningen måtte säljas å auktion; att lägenheten litt. s måtte mot en köpeskilling motsvarande saluvärdet säljas till ofvannämnda Nils Jönsson, Hilma Thomasson, Sven Åkesson och Nils Persson; att de öfriga till försäljning föreslagna lägenheterna måtte i enlighet med uppskattningsmännens förslag till innehafvarna försäljas för åsatta saluvärden; samt att Christina Jönssons förberörda ansökning icke måtte bifallas.

Öfverjägmästaren i södra distriktet har, i ärendet hörd, icke haft något att erinra mot lägenheternas försäljning.

För egen del har domänstyrelsen dels uti förberörda underdåniga skrifvelse den 21 mars 1910 dels ock uti särskild underdånig skrifvelse den 8 april samma år beträffande förslaget anfört hufvudsakligen följande.

Då för ifrågavarande egendoms skötsel erforderliga byggnader funnes och nybyggnad å egendomen i någon afsevärd omfattning icke behöfdes under närmaste framtiden samt svårighet icke syntes möta att få egendomen ånyo utarrenderad på för kronan gynnsamma villkor, borde styckning af egendomen till småbruk nu icke ifrågakomma. Ej heller kunde försäljning af lägenheter, utan men för hufvudgårdens skötsel, äga rum i större omfattning än som af uppskattningsmännen föreslagits. Det till utfartsväg för lägenheten litt. e Gröndal och för vattning i källan på ägofiguren nr 1236 afsatta området borde tilläggas lägenheten Gröndal med rätt för innehafvarna af lägenheterna litt. a, b, c, d och f att begagna vägen och källan. Likaså borde det till utfartsväg för lägenheten litt. j afsatta området tilläggas lägenheten vid försäljningen. Hvad lägenheten litt. s beträffade, torde densamma, efter hvad numera blifvit upplyst, böra hembjudas Nils Jönsson, Hilma Thomasson, Sven Åkesson och Nils Persson till inlösen. Innehafvarna af de öfriga lägenheterna borde ock hembjudas inlösa hvar och en sin lägenhet mot köpeskilling, motsvarande saluvärdet.

Domänstyrelsen har alltså, biträdande i hufvudsak uppskattningsmännens förslag om upplåtelse af lägenheter från egendomen, hemställt, att samtliga här ofvan omnämnda lägenheter måtte med å kartan angifna områden, dock med tillägg beträffande lägenheten litt. e Gröndal af förberörda till utfartsväg m. m. afsatta område om 16,4 ar och beträffande lägenheten litt. j Håhult nr 3 af omförmälda till utfartsväg för lägenheten afsatta område om 8 ar, i vederbörlig ordning från egendomen afskiljas och försäljas i enlighet med de i nådiga kungörelsen

den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar bestämda grunder.

Slutligen har domänstyrelsen uti underdånig skrifvelse den 29 april 1910 hemställt, att saluvärdet å lägenheten litt. ag Röda smedjan nr 1 måtte höjas med 650 kronor eller från 429 kronor till 1,079 kronor. Anledningen därtill har varit den, att husen å denna lägenhet, hvilka äro brandförsäkrade för 650 kronor och vid 1908 års uppskattningsförrättning ansetts tillhöra lägenhetsinnehafvaren, enligt sedermera vunnen utredning befunnits tillhöra kronan. Lägenhetsinnehafvaren Anders Andersson har ock förklarat sig villig att för 650 kronor inköpa husen samt därför ställt borgen.

Genom nådigt bref den 5 augusti 1910 har domänstyrelsen anbefallts att ombesörja ifrågavarande egendoms skötsel och vård för tiden till den 14 mars 1912.

Departementschefen. För egen del finner jag mig böra biträda domänstyrelsens förslag till upplåtelse af lägenheter från egendomen. Dock anser jag den jämkning böra göras i detsamma, att omförmälda till utfartsvägar m. m. afsatta områden om 16,4 ar och 8 ar icke böra i sin helhet tilläggas lägenheterna litt. e och j, utan uppdelas på de lägenheter, inom hvilkas gränser de falla. Af det förra, af ägofiguren nr 1189 samt delar af ägofigurerna nr 1183, 1184, 1232 och 1236 bestående området böra således endast de däri ingående delarna af ägofigurerna nr 1232 och 1236 tilläggas lägenheten litt. e, hvaremot området i öfrigt bör förenas med lägenheten litt. b. Af berörda område om 8 ar, som utgör delar af ägofigurerna nr 1307 och 1309, bör den på ägofiguren nr 1307 belöpande delen och öfversta stycket af den på ägofiguren nr 1309 belöpande delen tilläggas lägenheten litt. g och återstoden lägenheten litt. k. Härigenom skulle arealen ökas för lägenheten litt. b med 10,3 ar, lägenheten litt. e med 6,1 ar, lägenheten litt. g med 4,4 ar och lägenheten litt. k med 3,6 ar. Vid försäljning af lägenheterna litt. b och e bör dock förbehåll göras för lägenheterna litt. a—f att begagna den på ägofiguren nr 1236 belägna källan och ifrågavarande öfver litt. b och e ledande väg, hvarjämte vid försäljning af lägenheterna litt. g och k innehafvaren af lägenheten litt. j bör förbehållas rätt att begagna den öfver ägofigurerna nr 1307 och 1309 ledande väg. — Med hänsyn till bestämmelserna i omförmälda nådiga kungörelsen den 31 december 1909 torde frågan om, till hvilka personer de särskilda lägenheterna böra hembjudas, icke i detta sammanhang böra blifva föremål för pröfning. Hvad de åsatta saluvärdena angår bör i enlighet med

domänstyrelsens hemställan saluvärdet å lägenheten litt. ag höjas till 1,079 kronor.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift den 2 december 1909 har friherre J. Gyllenstierna å Bjersgård i underdånighet anhållit, att den nuvarande manbyggnaden å egendomen Tomarp, hvilken byggnad för närvarande begagnades till bostad för egendomens arrendator, måtte upplåtas till lokal för en blifvande folkhögskola för nordvästra Skåne. Friherre Gyllenstierna har därvid såsom stöd för ansökningen anfört följande.

Den såsom bostad för arrendatorn af Tomarp hittills använda gamla boställsbyggnaden å egendomen, ett flera hundra år gammalt grundmuradt slott, vore till följd af sin storlek icke lämplig till arrendatorsbostad. Detta hade föranledt, att endast en del af slottsbyggnaden användes och nödtorftigt underhölles, under det att den öfriga delen stode inför utsikten att så småningom öfvergå till ruin. På grund häraf torde det icke dröja länge, innan en blifvande arrendator med fog kunde göra anspråk på en tidsenligare bostad.

Till annat ändamål än det nuvarande kunde emellertid det gamla slottet ännu lämpa sig och då man nu inom orten stode inför det önskemålet att skaffa lokal till en folkhögskola för nordvästra Skåne, hade man tänkt sig möjligheten att mot reparations- och underhållsskyldighet samt eventuellt erläggande af en viss afgift få för nämnda folkhögskolas räkning disponera ifrågavarande slottsbyggnad jämte ett mindre område till trädgård m. m.

Härmed skulle vinnas att den gamla byggnaden komme att pietetsfullt vårdas och användas till ett för det allmänna och orten nyttigt ändamål, hvarjämte en ny arrendator skulle befrias från en underhållsskyldighet, som alldeles säkert komme att inverka sänkande på arrendeafgiften för instundande arrendeperiod. Dessa fördelar borde mer än väl uppväga den kostnad, som för kronan skulle uppstå därigenom att kronan några år tidigare än eljest varit erforderligt nödgades bygga nytt boningshus för arrendatorn af ifrågavarande egendom. Med anledning af hvad sålunda anförts, anhölle sökanden i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte bestämma under hvilka villkor nyttjanderätten till Tomarps gamla slott jämte 5 hektar jord finge öfverlåtas på stiftarna af en föreslagen folkhögskola i västra delen af Kristianstads län.

Till följd af nådig remiss har domänstyrelsen den 21 mars 1910 häröfver afgifvit underdånigt utlåtande samt därvid öfverlämnat under-

dåniga yttranden af egendomens arrendator, kronofogden i orten samt domänintendenten och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

Arrendatorn har framhållit, att, därest slottsbyggnaden jämväl under nästkommande arrendeperiod skulle användas till arrendatorsbostad, densamma kräfde en grundlig reparation, hvilkens utförande väl icke kunde åläggas vederbörande arrendator annat än mot åtnjutande af motsvarande nedsättning i arrendet, äfvensom att en del af trädgården vid egendomen jämte därintill liggande jord, dock ej utöfver 5 hektar, kunde utan men för egendomen upplåtas till en blifvande folkhögskola.

Kronofogden har tillstyrkt bifall till ansökningen och därvid anfört följande.

Förenämnda slottsbyggnad bestode af fyra grundmurade flyglar i två våningar jämte källare. En mindre del af byggnaden användes för närvarande som bostad åt arrendatorn, men större delen stode obebodd och råkade iföljd däraf så småningom i förfall. Byggnaden kunde emellertid efter någon ominredning blifva fullt lämplig som lokal för den ifrågasatta folkhögskolan och dess läge vore med hänsyn till skolans blifvande verksamhetsområde synnerligen gynnsamt. Som arrendatorsbostad vore däremot byggnaden på grund af sin storlek olämplig och uppförandet af en ny dylik torde förr eller senare blifva nödvändigt. Kostnaderna härför torde, i händelse af bifall till förevarande ansökan, blifva för statsverket jämförelsevis ringa, enär årliga nyttan för arrendatorn af den nya bostaden med all sannolikhet komme att beräknas jämförelsevis högt, i betraktande af att arrendatorn blefve befriad från den dryga kostnaden för underhåll af den gamla byggnaden. Särskild ersättning för upplåtelsen af denna sistnämnda syntes icke böra ifrågakomma, utan endast skyldighet för folkhögskolans styrelse att väl vårda och underhålla densamma under hyrestiden, hvars utgång lämpligen torde böra sammanfalla med arrendeperiodens. Något hinder för upplåtande af det begärda jordområdet i omedelbar närhet af boställsbyggnaden förefunnes icke. Ersättning härför torde böra utgå och utbetalas till vederbörande arrendator, så att minskning i arrendeafgälden icke skulle uppkomma.

Jämväl domänintendenten har förordat ansökningen och vidare i saken framhållit följande. Kostnaden för den nybyggnad, som staten till följd af slottets upplåtande till folkhögskolelokal nödgades uppföra till bostad åt arrendatorn, slutade å en summa af 24,142 kronor enligt handlingarna bifogad ritning och kostnadsförslag och borde byggnaden förläggas väster om slottet på det sätt, att nybyggnadens framsida lades i rak linje med slottets norra sida på omkring 20 meters afstånd från

nordvästra hörnet af slottet. Som denna nya bostad med all säkerhet icke kommit till stånd under nästa arrendeperiod, om icke slottsbyggnaderna upplåtits till det nu ifrågasatta ändamålet, torde staten med allt skäl böra fordra ränta å byggnadssumman beräknad efter 5 procent. Då arrendet under den nya arrendeperioden vore af vederbörande uppskattningsmän bestämdt, borde folkhögskolans styrelse, som ansett sig behöfva för skolans räkning omkring 5 hektar åkerjord, utbetala årligen den 14 mars till boställets arrendator 50 kronor för hvarje hektar, hvilket torde vara ett skäligt pris, då arrendatorn svarade för alla onera. Däremot, om någon större del af trädgården behöfde disponeras af styrelsen, borde ersättningen därför utgå efter särskilda uppskattningsmäns bestämmande, enär en stor del fruktträd och bärbuskar af arrendatorn utplanterats, om hvilkas värdesättning trädgårdsmästare och med dem likställda personer borde besluta.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har meddelat, att vederbörande uppskattningsmän förordat nuvarande arrendatorn af egendomen till erhållande af optionsrätt till nytt arrende. Af slottets fyra flyglar vore den södra och den västra byggda af gråsten, 29,1 meter långa och 8,31 meter breda, samt den norra och den östra af tegel, 8,91 meter breda samt den norra 20,78 meter och den östra 30,88 meter lång. Arrendatorn hade fått vidkännas ganska dryga underhållskostnader för sin bostad, hvilket torde inverkat vid arrendets bestämmande. Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande skulle därför den ifrågasatta upplåtelsen af byggnaden kunna ske utan skada för egendomen.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har vidare påpekat, hurusom det blefve nödvändigt att vid bifall till ansökningen uppföra nytt boningshus åt arrendatorn. Kostnaden därför hade beräknats till 24,142 kronor. Då arrendatorn borde befrias från underhållskostnaderna för den gamla byggnaden och erhölle en ny bekvämare bostad, syntes den årliga nytta, som härigenom tillskyndades arrendatorn, kunna uppskattas till omkring 200 kronor. Återstående kostnaderna för den nya byggnadens uppförande kunde sålunda beräknas till omkring 20,000 kronor. Någon särskild afgift för byggnadens upplåtande borde, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, icke ifrågakomma, då upplåtelsen skedde för ett allmännyttigt ändamål, men det syntes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna ifrågasättas, huruvida icke en blifvande innehafvare borde åläggas gälda skälig ränta å den kostnad, som genom upplåtelsen åsamkades statsverket. För underlättande af folkhögskolans inrättande kunde möjligen befrielse från erläggande

af ränta erhållas under de fem första åren. Beträffande upplåtelsen af jorden, som borde till sina gränser bestämmas af domänintendenten i länet, syntes jämväl denna kunna ske utan men för egendomen. Enligt hvad domänintendenten föreslagit, torde det årliga arrendet böra bestämmas till 50 kronor för hektar, och ansåge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att arrendet borde erläggas direkt till kronan, hvarför det arrende, som bestämdes att utgå af den öfriga delen af egendomen, borde i motsvarande mån minskas.

På grund af det anförda har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att ifrågavarande byggnad jämte fem hektar jord måtte få upplåtas åt en blifvande folkhögskola i västra delen af länet under villkor,

att upplåtelsen skedde på tjugu års tid;

att skolan ställde byggnaden i ett för afsedda ändamålet lämpligt skick och underhölle densamma;

att skolan åtminstone under de femton sista arrendeåren gäldade skälig ränta å 20,000 kronor, hvartill kostnaderna för uppförande af nytt boningshus åt arrendatorn, efter afdrag af värdet å den årliga nyttan, beräknats uppgå;

att skolan i årligt arrende för den upplåtna marken erlade 225 kronor i samma ordning som kronans öfriga arrenden; samt

att det upplåtna området skulle, om så påfordrades, af innehafvaren inhägnas.

Ej heller domänstyrelsen har haft något att erinra mot upplåtelse af ifrågavarande byggnad samt ett område af omkring 5 hektar för den tillämnade folkhögskolan.

I fråga om villkoren för upplåtelsen har domänstyrelsen anfört följande. Upplåtelsetiden borde så till vida sammanfalla med tiden för egendomens utarrenderande, att den borde utgå samtidigt med arrendet, men börja först vid den tid, en ny arrendatorsbostad blifvit uppförd, därest skolan icke kunnat annorledes med egendomens blifvande arrendator öfverenskomma. Äfvenså torde upplåtelsen böra ske direkt till skolan utan arrendatorn såsom mellanhand och mot årligt arrende, som syntes styrelsen böra begränsas till 500 kronor, samt med skyldighet för skolan att ställa slottsbyggnaden i ett för det afsedda ändamålet lämpligt skick och underhålla densamma. Innan arbetet med slottsbyggnadens iståndsättande började, torde ritningarna härtill böra underställas sakkunnig ämbetsmyndighets pröfning. Några kostnader utöfver hvad nu nämnts syntes styrelsen icke böra påföras skolan.

I öfverensstämmelse med hvad domänstyrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt om bemyndigande att vid blifvande utarrendering af Tomarps kungsgård till innehafvarna af en projekterad folkhögskola i västra delen af Kristianstads län på arrende upplåta slottsbyggnaden jämte ett intill liggande område om 5 hektars ytvidd på af styrelsen ofvan angifna villkor och förbehåll.

Efter nådig remiss har slutligen riksantikvarien uti underdånigt utlåtande den 19 augusti 1910 förklarat, att, då det otvifvelaktigt vore för byggnadens bestånd fördelaktigt, om den användes på det sätt, som nu föreslagits, och då staten därigenom befriades från underhållskostnaden, han ansåge sig böra tillstyrka förslaget. Vid bifall till ansökningen borde emellertid enligt riksantikvariens mening föreskrift lämnas därom, att ändringar af byggnaden ej finge företagas, innan öfverintendenten och riksantikvarien satts i tillfälle att yttra sig därom.

Departementschefen.

Hvad angår den ifrågasatta upplåtelsen af egendomens hufvudbyggnad samt ett område därintill af omkring 5 hektar för en folkhögskola anser jag, i likhet med samtliga i ärendet hörda vederbörande, framställningen därom böra under vissa villkor bifallas. Enligt hvad i ärendet upplysts kan upplåtelsen ske utan men för egendomen. Ändamålet med upplåtelsen är väl värdt beaktande och understöd af statsmakterna. Och därtill kommer, att den gamla slottsbyggnaden genom ett dylikt disponerande sannolikt blir föremål för bättre vård och underhåll än om den skulle ingå i arrendet. Beträffande villkoren för upplåtelsen finner jag mig kunna i hufvudsak biträda hvad domänstyrelsen och riksantikvarien därutinnan hemställt.»

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förevarande framställning har ej gifvit utskottet anledning till erinran i annat afseende än att utskottet velat uttala sin förväntan, att Kungl. Maj:t tillser, dels huruvida icke möjligen bostad för egendomens arrendator kan jämte den ifrågasatta folkhögskolans lokaler inrymmas i slottsbyggnaden, hvilken anordning synes utskottet, med hänsyn till byggnadens storlek, icke alldeles utesluten, dels ock, i hvarje fall, att icke några kostnader åsamkas kronan för ny arrendatorsbostad förrän visshet vunnits, att folkhögskolan kommer till stånd, och vederbörliga garantier ställts för fullgörandet af villkoren för den föreslagna upplåtelsen åt skolans styrelse.

Under uttalande häraf får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 maj 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.